

REPUBLICA MOLDOVA
JUDECĂTORIA CHIȘINĂU
SEDIUL CIOCANA

mun. Chișinău, str. Mihail Sadoveanu, nr. 24/1,
Republica Moldova, MD-2044,
tel./fax (+373 22) 425 322; (022) 333 754
e-mail: jci@justice.md

*Sediul specializat în examinarea cauzelor cu privire la activitatea
judecătorului de instrucție*

REPUBLIC OF MOLDOVA
THE COURT OF CHISINAU
CIOCANA COURT OFFICE

Chisinau city, Mihail Sadoveanu street, nr. 24/1,
Republic of Moldova, MD-2044,
tel./fax (+373 22) 425 322; (022) 333 754
e-mail: jci@justice.md

*The Court Office specialized in the examination of the cases concerning
the activity of the investigative judge*

Curtea Constituțională a Republicii Moldova
Adresa: mun. Chișinău, str. A. Lăpușneanu nr. 28
MD – 2004

Dosarul nr. 10-2002/2021 (PIGD 1-21150107-12-10-12102021-1)

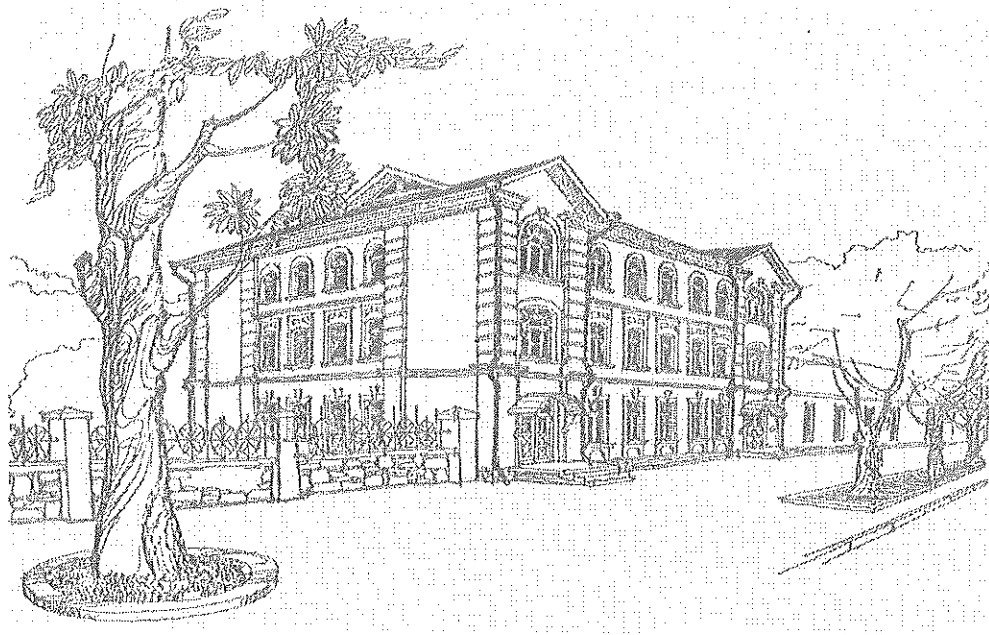
Judecătoria Chișinău (sediul Ciocana), Vă expediază materialele respective în vederea examinării sesizării cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, înaintată în instanță de avocatul Igor Hlopețchi în interesele lui Ruslan Popov, în cauza de examinare a plîngerii adresată în ordinea art. 313 Cod de Procedură Penală RM.

Anexă:

- copia plîngerii – 9 file;
- copia ordonanței din 09.10.2021 – 2 file;
- copia procesului verbal de consemnare din 08.10.2021 – 1 filă;
- cererea și sesizarea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate – 42 file;
- încheierea Judecătoriei Chișinău (sediul Ciocana) din 06.06.2022 – 2 file.

Victor Rațoi,
Vicepreședinte interimar al Judecatoriei Chișinău

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

A. Autorul excepției de neconstituționalitate¹

A.1. Persoană fizică

1. POPOV

2. Ruslan

4. Reprezentat de Av. Igor I. HLOPEȚCHI drd.

¹Aici, autorul excepției de neconstituționalitate va alege rubrica relevantă, ștergându-le pe celelalte.

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun²

Prin ordonanța din 09 octombrie 2021 emisă de Procurorul General interimar al Republicii Moldova, a fost pornită urmărirea penală *im personam* în privința dlui Ruslan Popov-adjunct al Procurorului General al Republicii Moldova, în baza semnelor componente de infracțiune de la art. 330² alin. (2) CP RM.

În partea dispozitivă a ordonanței contestate se atestă următoarea sintagmă:

„-A începe urmărirea penală în privința adjunctului Procurorului General Ruslan Popov, în baza semnelor componente de infracțiune de la art. 330² alin. (2) din Codul penal”.

În partea descriptivă a ordonanței supuse contestării, este indicat că „în Procuratura Anticorupție a fost înregistrat la 08 octombrie 2021 raportul de autosesizare a procurorului Nadejda Busuioc privind depășirea substanțială a mijloacelor dobândite legal, personal și prin intermediul rudelor sale, de către adjunctul Procurorului General Ruslan Popov. (...) În adresa Procuraturii, prin intermediul Procuraturii Generale, au parvenit spre examinare materialele investigațiilor jurnalistice în privința adjunctului Procurorului General Ruslan Popov, care este o persoană cu funcție de răspundere. (...) În circumstanțele expuse, (...) stabilesc existența bănuielii rezonabile cu privire la comiterea infracțiunii prevăzute de art. 330² alin. (2) Cod penal”.

Subliniem că, anterior inițierii urmăririi penale, la 30 septembrie 2021 a fost emis actul de constatare al Autorității Naționale de Integritate nr. 321/17 prin care a fost încetat controlul respectării regimului juridic al averilor și intereselor dlui Ruslan Popov, nefiind constatată averea nejustificată, circumstanță care *inter alia* nu era cunoscută organului de urmărire penală.

Potrivit jurisprudenței CEDO, previzibilitatea normei de drept, în sensul art. 7 din Convenție, este determinată să ocrotească principiul securității juridice (Granic vs. Franța, 05.05.1993 nr. 15312/89 §61), și este respectat în cazul în care persoana poate să cunoască, din conținutul dispoziției aplicabile și, la nevoie, cu ajutor interpretării date acesteia de tribunale, ce acțiuni și omisiuni îi angajează răspunderea penală (S.W. §35), legalitatea incriminării și pedepselor impunând o interpretare strictă a legii, refuzându-se interpretarea *in malam partem*. La caz, din conținutul prevederilor art. 275 pct. 1) CPP, rezultă cu claritate și fără ambiguități că, urmărirea penală nu poate fi pornită în cazul în care nu există faptul infracțiunii și nici o prevedere legală nu autorizează privarea petiționarului de certitudinea legalității în virtutea unor acte de interpretare a legii procesual penale.

În mod succesiv, în aceeași zi la domiciliul dlui Ruslan Popov au fost efectuate percheziții fiind dispusă luarea acestuia în custodia statului.

Interpretarea analogică a legii procesual-penale, art. 285 CPP, la care a recurs Procurorul General interimar - Dumitru Robu cu ocazia emiterii ordonanței de începere a urmăririi penale în sensul admisibilității necesității începerii urmăririi penale cu posibilitatea încetării doar în cazul existenței cererii persoanei interesate și

² Această parte a formularului trebuie să conțină un rezumat al informațiilor pertinente referitoare la cauza dedusă judecării instanței de drept comun, i.e. instanței în fața căreia sau de care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate

recunoașterea vinovăției, reprezintă de fapt distrugerea dreptului petiționarului de a nu fi urmărit penal.

Mai mult decât atât, potrivit principiilor constituționale de interpretare a normelor de drept, o normă trebuie interpretată în sensul în care permite aplicarea ei, și nu în sensul care se exclude aplicarea ei (hot. CC nr. 2 din 20.01.2015 §118).

Din aceste considerente, interpretarea normelor procesual penale la care a recurs procurorul în sensul justificării dreptului agentului public de a porni urmărirea penală ulterior, este contrară principiilor fundamentale în materie penală și, totodată, antrenând violarea dreptului la un proces echitabil în sensul art. 6 din Convenție, asigurarea căruia ține de domeniul obligației pozitive a statului (Guincho c. Portugaliei, nr. 8990/80 din 10.07.1984, § 38). Sau, Procurorul General interimar – Dumitru Robu în calitate sa procesuală în numele statului, este direct responsabil de executarea obligației pozitive a statului în sensul asigurării legalității procesului penal și implicit dreptul petiționarului la un proces echitabil în sensul art. 6 din Convenției.

În această ordine de idei, autorul sesizării ține să evidențieze că, potrivit aceleiași hotărârii a Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 07 din 04 iulie 2005, pct. 5.4., se indică în mod expres că „**totodată, pot exista cazuri când persoana interesată poate ataca în instanță și actul procedural prin care s-a dispus pornirea urmăririi penale.** Acestea sunt cazurile când se invocă încălcarea ordinii de pornire a urmăririi penale sau există unele din circumstanțele care exclud urmărirea penală, cum ar fi: a) **fapta nu este prevăzută de legea penală**; b) a intervenit termenul de prescripție; c) a intervenit decesul făptuitorului, cu excepția cazurilor de reabilitare; d) lipsește plîngerea victimei în cazurile în care urmărirea penală începe, conform art.276, numai în baza plîngerii acestuia; e) în privința persoanei respective există o hotărîre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeiuri; f) în privința persoanei respective există o hotărîre neanulată de neîncepere a urmăririi penale sau de încetare a urmăririi penale pe aceeași acuzație; g) există alte circumstanțe prevăzute de lege care condiționează pornirea urmăririi penale sau, după caz, exclud urmărirea penală”.

Astfel, în speță, contestarea pe calea devolutivă de atrac conform art. 313 CPP a ordonanței Procurorului General interimar – Dumitru Robu din 09 octombrie 2021 privind începerea urmăririi penale, a fost solicitată anume din motivul că nu există faptul infracțiunii și în așa fel, argumentele procurorului expuse în motivarea ordonanțelor contestate nu pot fi reținute ca fiind întemeiate și conforme practicilor judiciare, de altfel, luarea în considerație a pct. 1 din Actul de constatare al ANI nr. 321/17 din 30 septembrie 2021, era ca o obligație de către Procurorul General interimar al Republicii Moldova, dar nu ca o oportunitate, fiind astfel niște împrejurări care și urmau să determine unica soluție corectă și legală.

În această succesiune de idei, se reține ca fiind viabilă ipoteza apărării că norma contestată, și anume art. 330² alin. (2) Cod penal al Republicii Moldova, este incident speței pendinte.

În opinia autorului sesizării este relevant jurisprudența anterioară a instanței de contencios constituțional și anume § 16 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 39 din

21 decembrie 2021, unde au fost fixate următoarele norme-principii: „(...) cu privire la aplicabilitatea normei contestate în cauza în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, Curtea reține următoarele. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză în care se pune în discuție și legalitatea acuzației înaintate. Sub acest aspect, în cazul *Litschauer v. Republica Moldova* din 13 noiembrie 2018, Curtea Europeană a examinat dacă faptele imputate reclamantului constituiau o infracțiune și dacă definiția infracțiunii a fost suficient de accesibilă și previzibilă, deși instanțele naționale au examinat un demers de aplicare a arestului (§ 29). Aceeași abordare a fost reiterată în cazul *Baraboi și Gabura v. Republica Moldova* din 27 aprilie 2021. La etapa urmării penale se pune în discuție existența unei „bănuieli rezonabile”. Totodată, „bănuială rezonabilă” implică atât un aspect factic, cât și unul juridic. Cu privire la aspectul juridic, **existența unei „bănuieli rezonabile” impune ca faptele reținute să poată fi considerate în mod rezonabil o infracțiune, făcând incidentă o prevedere din legea penală care descrie o conduită infracțională** (*Włoch v. Polonia*, 19 octombrie 2000, § 109; *Sabuncu și alții v. Turcia*, 10 noiembrie 2020, §§ 146-147; *Selahattin Demirtaş v. Turcia [nr. 2]* [MC], 22 decembrie 2020, § 317). Pentru că în cauza în care a fost ridicată excepția este contestată legalitatea acuzației înaintate, Curtea a considerat că prevederile criticate pot fi aplicate.

În context, autorul sesizării și reprezentantul său, pot avea o așteptare legitimă că organul de jurisdicție constituțională va declara admisibilă sesizarea depusă.

Subsecvent, Înalta Curte a desfășurat o abordare jurisprudențială progresistă din perspectiva faptului că, chiar dacă textele de lege criticate sub aspect de necorespondere cu Legea supremă, au format anterior obiect al examinării în instanța de control constituțional, această situație nu poate să constituie un impediment pentru a solicita controlul de constituționalitate al unor prevederi din perspectiva altor critici de neconstituționalitate.

Controlul de constituționalitate exercitat anterior prin hotărârea nr. 6 din 16 aprilie 2015, implica verificarea compatibilității art. 330² CP RM cu textele din Constituție care consfințeau următoarele drepturi fundamentale:

- prezumpția caracterului licit al averii (art. 46 din Constituție);*
- prezumpția nevinovăției (art. 21 din Constituție);*
- principiul neretroactivității legii (art. 22 din Constituție).*

Odată cu pronunțarea Hotărârii nr. 6 din 16 aprilie 2015, Curtea a trimis o Adresă către Parlament, în care a menționat necesitatea înlăturării de către legislativ a deficiențelor din definiția infracțiunii de „îmbogățire ilicită”, cuprinsă la articolul 330² din Codul penal, în vederea reglementării noțiunii de „valoare care depășește substanțial mijloacele dobândite”.

Ulterior prin decizia nr. 131 din 05 decembrie 2019 controlul de constituționalitate s-a limitat în principiu la previzibilitatea textelor de lege „*valoarea aceastra depășește substanțial mijloacele dobândite*”.

În astfel de cazuri, Curtea trebuie să verifice dacă sesizarea conține argumente noi sau dacă există circumstanțe de ordin general care să justifice o altă soluție privind

admisibilitatea (DCC nr. 25 din 2 martie 2020, § 19).

Prin hotărârea Curții Constituționale nr. 7 din 10 martie 2022, a fost revizuită hotărârea Curții Constituționale nr. 21 din 20 octombrie 2011 privind interpretarea articolului 46 alin. (3) din Constituție și Hotărârea Curții Constituționale nr. 6 din 16 aprilie 2015 privind controlul constituționalității unor prevederi din Codul penal și din Codul de procedură penală.

C. Obiectul sesizării³

Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie prevederile articolului 330² din Codul penal [care incriminează fapta infracțională cu denumirea marginală - îmbogățire ilicită], cu următorul conținut:

(1) Deținerea de către o persoană cu funcție de răspundere sau de către o persoană publică, personal sau prin intermediul unor terți, a bunurilor în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite și s-a constatat, în baza probelor, că acestea nu aveau cum să fie obținute licit

se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 7 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite de o persoană cu funcție de demnitate publică se pedepsesc cu amendă în mărime de la 8000 la 10000 unități convenționale sau cu închisoare de la 7 la 15 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

Pornind de la concepția că ambele variante tip, implică o interconexiune indisolubilă, considerăm, impetuos ca controlul de constituționalitate se devolueze inclusive asupra alin. (1) din norma de incriminare contestată.

³ În această parte a formularului se vor menționa prevederile contestate în fața Curții Constituționale, potrivit competenței sale ratione materiae. Aceste prevederi trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție⁴

Autorul sesizării consideră că speței îi sunt incidente mai multe drepturi fundamentale garantate de Constituție, în special:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate (din perspectiva preeminenței dreptului).

Respectarea standardelor statului de drept și supremația legii impun respectarea fără echivoc și a drepturilor fundamentale absolute prevăzute de art. 3 și art. 7 din CEDO. Cu toate acestea, în viziunea noastră, mai cu seamă sub aspectul art. 7 din CEDO, legiuitorul adoptă în continuare norme neclare și incoerente, iar lipsa caracterului sistematic al acestor norme dictează inclusiv caracterul imprevizibil al lor.

Norma cu titlu de principiu reclamă certitudine și condamnă ambiguitatea în drept. Evoluția dreptului fluidizează un dezacord puternic în legătură cu ceea ce este în realitate preeminența dreptului. Aceste dezacorduri sunt bine sintetizate în materialul Comisiei de la Veneția. De asemenea, ele sunt bine articulate în cartea lordului Bingham⁵. Reacția naturală, odată confrunțați cu acest paradox, poate fi chiar scoaterea din uz a ideii de preeminență a dreptului, ca fiind neclară și inutilă. Dacă vrem să spunem că legile secrete sau că procesele secrete sunt incorecte, sau că prizonierii nu ar trebui torturați, sau că parlamentele ar trebui să respecte constituțiile scrise, ar trebui s-o facem efectiv așa și să renunțăm să ne preocupăm de semnificația adevărată a preeminenței dreptului

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale (pe dimensiunea principiului *non bis in idem* în contextual paralelismelor legislative și duplicității răspunderii combinat cu abuzul de drept).

În acest context, în jurisprudența sa anterioară, Curtea a subliniat că legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține și să evite paralelismele legislative, ce generează

⁴ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta de ce consideră aplicabil unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție, adică va argumenta dacă există o ingerință în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție.

⁵ Tom Bingham, *The Rule of Law*, London, Allen Lane, Penguin Press, 2010, 213 p. (nota traducătorului).

incertitudine și insecuritate juridică. Or, în procesul de legiferare este interzisă instituirea acelorași reglementări în mai multe articole sau alineate din același act normativ ori în două sau mai multe acte normative (HCC nr.2 din 30.01.2018, §45).

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine social (*pe dimensiunea libertății de mărturisire împotriva sa*).

În jurisprudența sa, Curtea a statuat, în deplin acord cu cea a Curții Europene a Drepturilor Omului, că egalitatea nu înseamnă uniformitate și că pot fi instituite tratamente juridice distincte pentru anumite categorii de persoane dacă există o justificare obiectivă și rezonabilă (a se vedea cauza *Rasmussen c. Danemaricii*, citată supra). Or, plasarea agentului public într-o situație dezavantajată de obligare de probare a caracterului licit al averii contravene principiului procesual-penal consacrat de legea supremă privitor la libertate de mărturisire împotriva sa.

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos (*sub aspectul principiului nullum crimen sine lege și nulla poena sine lege*).

Principiul *nullum crimen, nulla poena sine lege* este garantat și de articolul 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit că articolul 7 din Convenție interzice în mod absolut aplicarea retroactivă a dreptului penal atunci când aplicarea se face în dezavantajul persoanei (*Del Río Prada v. Spania [MC]*, 21 octombrie 2013, § 116). Principiul neretroactivității legii penale se referă atât la dispozițiile care definesc infracțiunile (*Vasiliauskas v. Lituania [MC]*, 20 octombrie 2015, §§ 165- 166), cât și la cele care stabilesc pedepsele (*M. v. Germania*, 17 decembrie 2009, §§ 123 și 135-137; *Gurguchiani v. Spania*, 15 decembrie 2009, §§ 32-44).

De asemenea, Curtea Europeană a stabilit că pentru calificarea unei dispoziții legale ca aparținând dreptului penal substanțial sau altei ramuri de drept care intevine în drepturile recunoscute de Convenție, se va examina în ce măsură această dispoziție influențează calificarea infracțiunii sau severitatea pedepsei în cauză (a se vedea, *mutatis mutandis, Scoppola v. Italia (nr. 2) [MC]*, 17 septembrie 2009, § 110-113; *Previti v. Italia*, 12 februarie 2013, § 80).

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative *(din perspectiva calității legilor în opoziție cu abuzul de drept și justiția selectivă prin lăsarea la îndeemâna organului de urmărire penală a unei marje discreționare excesive)*.

Textele de lege criticate sunt formulate de o manieră imprecisă și neclară, fapt care le conferă autorităților care o aplică o marjă discreționară excesivă. Mai mult, se atestă o problemă sistemică unde pentru două situații identice, organul de urmărire penală are la îndeemînă o marjă excesivă, care admite abuzul de drept și justiția selectivă.

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție⁶

Pornind de la raționamentele înscrise în Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016 pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit a) și g) din Constituția Republicii Moldova, dacă în procesul judecării cauzei, instanța de judecată este sesizată de una din părți asupra neconstituționalității actului aplicabil, care poate fi supus controlului constituționalității, judecătorul ordinar sau completul de judecată, nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Legea supremă, a normelor contestate, dar în mod obligatoriu va demara procesul de exercitare a controlului constituționalității invocat de partea în proces, prezentând direct Curții Constituționale, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate.

Cu referire la criticile de neconstituționalitate extrinseci și intrinseci, expunem următoarele argumente extrinseci și intrinseci:

I. Odată cu pronunțarea Hotărârii nr. 6 din 16 aprilie 2015, Curtea a trimis o Adresă către Parlament, în care a menționat necesitatea înlăturării de către legislativ a deficiențelor din definiția infracțiunii de „îmbogățire ilicită”, cuprinsă la articolul 330² din Codul penal, în vederea reglementării noțiunii de „valoare care depășește substanțial mijloacele dobândite”.

Autorul sesizării constată că Adresa nominalizată nu a fost executată.

Ulterior prin decizia nr. 131 din 05 decembrie 2019 controlul de constituționalitate s-a limitat în principiu la previzibilitatea textelor de lege „valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite”.

În astfel de cazuri, Curtea trebuie să verifice dacă sesizarea conține argumente noi sau dacă există circumstanțe de ordin general care să justifice o altă soluție privind admisibilitatea (DCC nr. 25 din 2 martie 2020, § 19).

Prin hotărârea Curții Constituționale nr. 7 din 10 martie 2022, a fost revizuită hotărârea Curții Constituționale nr. 21 din 20 octombrie 2011 privind interpretarea articolului 46 alin. (3) din Constituție și Hotărârea Curții Constituționale nr. 6 din 16 aprilie 2015 privind controlul constituționalității unor prevederi din Codul penal și din Codul de procedură penală.

La 01 octombrie 2018, a fost pronunțată Hotărârea Curții constituționale nr. 21 asupra sesizării nr. 98a/2018 pentru controlul constituționalității articolului 458 alin. (3) pct. 4) din Codul de procedură penală (**denumit generic efectul retroactiv al hotărârilor Curții Constituționale în materie de drept penal procedural**).

În plan temporal, executarea hotărârilor prin care se declară

⁶ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta, după caz, de ce consideră că îi este încălcat unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție. Este recomandabil ca acesta să urmeze, în argumentarea sa, următorii pași: (1) dacă ingerința în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție este prevăzută de lege; în caz afirmativ, (2) dacă ingerința urmărește realizarea unui scop legitim permis de Constituție; în caz afirmativ, (3) dacă există o legătură rațională între ingerință și scopul legitim urmărit; în caz afirmativ, (4) dacă ar putea fi instituite alte măsuri legislative la fel de eficiente și mai puțin intruzive pentru dreptul/drepturile fundamentale în discuție; în caz afirmativ, (5) dacă ingerința este proporțională cu scopul legitim urmărit.

neconstituționalitatea unei prevederi legale ține atât de efectul pentru viitor al acestora, care se manifestă prin excluderea normei din fondul activ al legislației, cât și de efectul retroactiv, manifestat prin combaterea, pe calea revizuirii, a consecințelor produse de norma declarată neconstituțională. Dacă efectul pentru viitor al hotărârilor Curții este reglementat de articolul 140 alin. (1) din Constituție, efectul retroactiv se bazează pe un principiu general, i.e. principiul supremației Constituției, garantat de articolul 7 din Legea fundamentală (HCC 21/20181, §45).

Legislatorul nu i-a acordat Curții competența expresă de a stabili efectul retroactiv al hotărârilor sale, așa cum a făcut-o în cazul efectului *pro futuro*. Totuși, redactorii Constituției au adoptat un limbaj constituțional general, care le impune judecătorilor constituționali sarcina de a da un conținut concret garanțiilor articolului 7 din Constituție (HCC 21/2018, §48).

Curtea a reținut că, din perspectiva articolului 7 din Constituție, hotărârile Curții Constituționale nu pot retroactiva în mod automat, ci pot retroactiva doar dacă Curtea Constituțională menționează expres acest fapt. În caz contrar, hotărârea Curții este aplicabilă doar pentru viitor (HCC 21/2018, §49).

Deși, prin Hotărârea nr. 6 din 16 aprilie 2015, Curtea Constituțională a constatat că ipoteza normei de incriminare de la art. 330² CP RM este una vagă și neclară, această stare juridică a perpetuat până la 10 martie 2022. În context, toate acuzațiile formulate asupra faptelor comise în perioada 29 decembrie 2013 - 10 martie 2022 sunt întemeiate pe un text de lege recunoscut ex ante de organul de contencios constituțional ca fiind imprevizibil.

Or, oricare altă abordare, duce la aplicarea retroactivă a Legii și a hotărârii instanței de contencios constituțional, situație vădit incompatibilă cu principiile statului de drept.

II. Comisia de la Veneția, în Raportul său privind statul de drept, aprobat în cea de-a 86-a sesiune plenară din 25-26 martie 2011, a afirmat că unul dintre elementele esențiale ale statului de drept este securitatea juridică. (punctul 41); securitatea raporturilor juridice condiționează ca normele juridice să fie clare și precise și să aibă ca scop asigurarea faptului că situațiile și relațiile rămân previzibile (punctul 46).

În Raportul Comisiei de la Veneția privind preeminența dreptului (adoptat la cea de-a 86-a sesiune plenară, 25-26 martie 2011) s-a stabilit: „47. Parlamentul nu poate deroga de la drepturile fundamentale adoptând texte ambigue de legi. Cetățenii trebuie să se bucure de o protecție juridică esențială în fața statului și instituțiilor sale.”

Curtea Europeană a subliniat în jurisprudența sa că expresia „prevăzută de lege” presupune, între altele, ca legea să întrunească standardul calității, i.e. ca aceasta să fie accesibilă și previzibilă (*Rohlena v. Cehia [MC]*, 27 ianuarie 2015, § 50; *Vasiliauskas v. Lituania [MC]*, 20 octombrie 2015, § 154; *Koprivnikar v. Slovenia*, 24 ianuarie 2017, § 48).

De altfel, Curtea a conchis că și articolul 23 alin. (2) din Constituție implică adoptarea de către legislator a unor legi accesibile, clare și previzibile.

Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată dispune de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (*Khlyustov v. Rusia*, 11 iulie 2013, § 68).

Accesibilitatea legii are în vedere aducerea la cunoștința publică a actelor normative și intrarea în vigoare a acestora, care se realizează în baza articolului 76 din Constituție, legea publicându-se în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

III. La rândul ei, condiția clarității și a previzibilității este îndeplinită atunci când justițiabilul poate cunoaște, din chiar textul normei juridice pertinente, iar la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe sau cu ajutorul unor juriști profesioniști, care sunt acțiunile și omisiunile ce-i pot angaja răspunderea penală și care este pedeapsa care îi poate fi aplicată, în cazul încălcării unei norme (*Koprivnikar v. Slovenia*, 24 ianuarie 2017, § 47).

Totuși, Curtea Europeană a menționat că, deși certitudinea este dezirabilă, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă. Nevoia de a evita rigiditatea excesivă și de a ține pasul cu circumstanțele în schimbare presupune exprimarea unor legi în termeni care sunt, într-o mai mare sau mai mică măsură, vagi, iar interpretarea și aplicarea unor asemenea reglementări depinde de practică (*Parmak și Bakir v. Turcia*, 3 decembrie 2019, § 59).

De asemenea, pentru ca legea să îndeplinească cerința previzibilității, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit (*Sissanis v. România*, 25 ianuarie 2007, § 66).

IV. O putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității. Aceeași concluzie este valabilă și pentru puterea discreționară nelimitată a instanțelor judecătorești (HCC nr. 28 din 23 noiembrie 2015, § 61; HCC nr. 2 din 23 ianuarie 2020, § 46; HCC nr. 25 din 12 august 2021, § 68).

Comisia Europeană, în hotărârea *Sunday Times împotriva Regatului Unit* № 1 din 26 aprilie 1979, a afirmat că o normă nu poate fi considerată un „drept” dacă nu este formulată suficient de clar pentru a permite cetățeanului să-și reglementeze comportament” (punctul 49).

În hotărârea *S.W. împotriva Regatului Unit* (*S. W. împotriva Regatului Unit*) din 22 noiembrie 1995, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că orice infracțiune trebuie să fie clar definită prin lege; o astfel de cerință este îndeplinită atunci când o persoană poate cunoaște redactarea ordinului relevant și, dacă este necesar - prin interpretarea acesteia de către instanță, pentru ce acțiuni sau omisiuni

poate fi urmărită penal (paragraful 35).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în hotărârea Soldatenko împotriva Ucrainei din 23 octombrie 2008, a remarcat că principiul general al securității juridice este o condiție extrem de importantă atunci când este vorba de privarea de libertate și a subliniat că articolul 5 § 1 din Convenția din 1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale nu se referă doar la dreptul național, ci și la „calitatea legii”, impunând ca legea corespundă statului de drept. „Calitatea legii” înseamnă că atunci când o lege națională prevede posibilitatea privării de libertate, o astfel de lege trebuie să fie suficient de accesibilă, clar formulată și previzibilă în aplicarea sa, pentru a elimina orice risc de arbitrar (paragraful 111).

Respectarea cerințelor de claritate și previzibilitate ale normelor de incriminare este deosebit de importantă având în vedere specificul dreptului penal și consecințele condamnării penale, întrucât urmărirea penală este supusă unor eventuale ingerințe excesive în drepturile și libertățile omului.

Subsecvent, accentuăm că Curtea Europeană în repetate rânduri a reamintit că, existența unei practici de interpretare precisă și coerentă a prevederii în cauză a constituit un factor ce a dus la concluzia că această prevedere era previzibilă (*a se vedea Goodwin, citat mai sus, § 33*). Deși la această concluzie s-a ajuns în contextul unui sistem de common law, nu trebuie subestimat rolul interpretativ pe care îl au organele jurisdicționale în garantarea previzibilității prevederilor normative, în cazul sistemului de drept civil. Anume acestor organe le revine sarcina de a interpreta sensul exact al prevederilor generale ale unei legi de o manieră coerentă și de a elimina orice dubiu legat de interpretare (*a se vedea, mutatis mutandis, Gorzelik și Alții, citat mai sus, § 65*). Raportând raționamentele Curții de la Strasboirg la condițiile speței, deducem că, atît instanța de judecată cât și autoritatea care aplică normele supuse controlului de constituționalitate se confruntă cu dificultăți în materia interpretării uniforme.

Autorul sesizării consideră necesar de notat că un element al principiului prezumției de nevinovăție este *principiul in dubio pro reo*, conform căruia toate îndoielile cu privire la vinovăția unei persoane sunt interpretate în favoarea nevinovăției sale la evaluarea probelor. Prezumția de nevinovăție presupune că sarcina probei revine statului. Potrivit articolului 6 § 2 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 1950, orice persoană găsită vinovată pentru o infracțiune este prezumată nevinovată până când vinovăția este dovedită conform legii.

V. *A fortiori*, printr-o formulare pasibilă de interpretare a textului legii „*nu aveau cum să fie obținute licit*”, legiuitorul a lăsat loc organului de urmărire să comită abuzuri și discriminări, fiindcă pot exista situații în care în spețe similare vor fi emise soluții diametral opuse (speța Ciobănaș Alexandru, Guzun Denis, Șaptefraț Ivan, etc.), care se exclud reciproc. În acest mod, se crează un precedent foarte periculos, fiindcă în temeiul unui „drept discreționar excesiv de intruziv” întemeiat pe prespuneri, se formează un instrument de represiune, care ar putea să pondereze tendințe abuzive, discreționare ale structurilor etatice.

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului arată că principiul

prezumției de nevinovăție impune, în special, ca judecătorii, în exercitarea atribuțiilor lor, să nu înceapă să judece cauzele care prejudiciază infracțiunea inculpatului; sarcina probei revine acuzării, iar orice îndoială este interpretată în favoarea acuzatului; acuzarea trebuie să informeze justițiabilul cu privire la acuzațiile care îi sunt aduse (pentru ca acesta să își poată pregăti și prezenta apărarea în consecință) și să furnizeze instanței suficiente probe într-un proces contradictorial (paragraful 77 din cauza *Barbera, Messege și Habardo împotriva Spaniei*) (*Barberà (Messegué) și Jabardo împotriva Spaniei*) din 6 decembrie 1988, paragraful 97 din hotărârea *Janosevic împotriva Suediei* (hotărârea din 23 iulie 2002).

Rezoluția Comisiei ONU pentru Drepturile Omului nr. 32/2005 privind democrația și statul de drept abordează elemente ale separației puterilor, supremației legii și egalității tuturor în fața legii. Acest document, *inter alia*: Reamintește că **interdependența dintre democrația funcțională, instituțiile responsabile și stabile și statul de drept efectiv este esențială pentru un guvern legitim și eficient.** [...]

Constituția Republicii Moldova nu conține excepții de la principiul prezumției de nevinovăție, precum și de la dreptul unei persoane de a nu depune mărturie sau explica despre sine, membrii familiei sau rudele apropiate. În plus, în partea a doua Articolul 54 din Constituție este consacrată inadmisibilitatea restrângerii anumitor drepturi pe care se întemeiază prezenta sesizare.

Potrivit poziției Curții Europene a Drepturilor Omului expuse în hotărârea *Jalloh împotriva Germaniei din 11 iulie 2006*, interesul public nu poate justifica măsuri care suprimă esența dreptului la apărare, inclusiv dreptul de a nu depune mărturie împotriva propriei persoane (libertatea împotriva autoincrimării) (para. 97).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că dreptul de a păstra tăcerea și dreptul de a nu se autoincrimina sunt standarde internaționale universal recunoscute care stau la baza conceptului de proces echitabil în temeiul articolului 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertățile fundamentale din 1950; ele există pentru a proteja acuzatul de constrângerile nejustificate din partea autorităților, contribuind la evitarea erorilor judiciare și a scopurilor acestui articol; dreptul de a nu se autoincrimina, în special, prevede că acuzarea urmărește să dovedească acuzația nu pe bază de probe, care sunt obținute sub constrângere sau sub presiune, (§ 68 din Hotărârea *Saunders împotriva Regatului Unit* din 17 decembrie 1996).

În hotărârea *Aleksandr Zaichenko împotriva Rusiei* din 18 februarie 2010, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a remarcat că §54 dreptul de a nu se autoincrimina nu poate fi limitat în mod rezonabil la mărturisiri sau declarații care expun direct o persoană.

Autorul sesizării subliniază că prevederile constituționale privind prezumția de nevinovăție și inadmisibilitatea urmăririi penale a unei persoane pentru refuzul de a depune mărturie sau explica despre sine, membrii familiei sau rudele apropiate ar trebui aplicate în mod egal tuturor persoanelor în condițiile egalității consacrate de art.

16 din Legea supremă, nu permite îngustarea sau desființarea acestor garanții pentru anumite categorii de persoane în materie penală (cauza Gogdze c. Georgiei este incident procedurilor civile).

Potrivit articolului 330² din Legea penală, deținerea de către o persoană cu funcție de răspundere sau de către o persoană publică, personal sau prin intermediul unor terți, a bunurilor în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite și s-a constatat, în baza probelor, că acestea nu aveau cum să fie obținute licit formează latura obiectivă al unei astfel de infracțiuni denumite „îmbogățirea ilicită”. Astfel, trăsătura cheie a îmbogățirii ilicite ca infracțiune este lipsa dovezilor privind legalitatea temeiurilor de dobândire a dreptului de proprietate asupra acestor bunuri. Lipsa probelor pentru o astfel de formulare a dispoziției normei face posibilă recunoașterea prezenței în acțiunile persoanei a laturii obiective a infracțiunii, precum îmbogățirea ilicită.

Concepția redactării dispoziției normei cuprinse în art. 330² CP RM, în primul rând interpretarea juridică „legalitatea temeiurilor de dobândire a cărei dobândire nu este confirmată prin probe”, impune clarificarea problemei subiectului care trebuie să dovedească prin probe averea sa.

Având în vedere dispozițiile art. art. 1, 16, 22 și 23 separat sau combinate cu art. 54 din Constituție, un subiect care este obligat să adune dovezi cu privire la caracterul licit al averii sale, nu poate fi acuzat de săvârșirea vreunei infracțiuni, inclusiv a celor prevăzute la articolul 330² din Codul penal. O persoană poate furniza dovezi ale nevinovăției sale numai din proprie voință sau deloc.

Definiția legislativă a îmbogățirii ilicite ca infracțiune, cu condiția ca procuratura să nu își îndeplinească obligația de a strânge dovezi ale legalității temeiurilor dobândirii de bunuri în sumă semnificativă, permite transferul acestei obligații de la agentul public către apărare, a suspectului sau acuzatului, ceea ce este inadmisibil având în vedere principiul constituțional al prezumției de nevinovăție, adică a dreptului acuzatului de a nu-și dovedi nevinovăția.

V. O altă problemă distinctă sub aspect de **claritate a textelor de lege** și de **previzibilitate**, care *inter alia* ridică probleme de constituționalitate, vizează utilizarea sintagmei „*deținerea prin intermediul unor terți*”.

Deși se crează impresia, că ar fi o dispoziție de blanchetă, legiutorul a ezitat să definească „*deținerea prin intermediul unor terți*”.

Autorul sesizării consideră necesar de a reitera că, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat în mod clar și inteligibil, fără dificultăți de ordin sintactic și fără pasaje obscure. În special, în materie penală, legislatorul trebuie să fie precis, clar și coerent, așa cum o impune principiul legalității incriminării și a pedepsei, garantat de articolul 22 din Constituție și de articolul 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (DCC nr. 49 din 31 mai 2018, § 30; DCC nr. 9 din 23 ianuarie 2019, § 15; DCC nr. 24 din 16 februarie 2021, § 19).

Principiul legalității infracțiunilor și a pedepselor presupune ca infracțiunile și pedepsele care le sancționează trebuie să fie clar definite prin lege (a se vedea supra pct. 7-9, privind noțiunea de „drept” sau „lege”). Noțiunea de „lege” în sensul art. 7, cum

este prevăzută în alte articole ale Convenției (de exemplu, art. 8-11), implică anumite condiții calitative, în special cele de accesibilitate și de previzibilitate [Cantoni împotriva Franței, pct. 29; Kafkaris împotriva Ciprului (MC), pct. 140; Del Río Prada împotriva Spaniei (MC), pct. 91; Perinçek împotriva Elveției (MC), pct. 134]. Aceste condiții calitative trebuie îndeplinite atât pentru definirea unei infracțiuni (Jorgic împotriva Germaniei, pct. 103-114) cât și pentru pedeapsa pe care aceasta o implică sau pentru durata pedepsei (Kafkaris împotriva Ciprului (MC), pct. 150; Camilleri împotriva Maltei, pct. 39-45, referitor la previzibilitatea standardelor de pedepse aplicabile, care depind în întregime de alegerea instanței de judecată competente de către procuror și nu de criterii stabilite de lege). Lipsa „calității legii” privind definiția infracțiunii sau pedeapsa aplicabilă duce la încălcarea art. 7 din Convenție [Kafkaris împotriva Ciprului (MC), pct. 150 și 152].

Astfel, autorul sesizării consideră că textele „*deținerea prin intermediul unor terți*” din articolul 330² CP RM trebuie examinate prin prisma articolelor 1 alin. (3) și 22 din Constituție, care garantează principiul legalității incriminării și a pedepsei penale, și a articolului 23 din Constituție, care stabilește exigențele referitoare la calitatea legii.

VI. Lipsa dovezilor privind legalitatea dobândirii averii nu trebuie să ducă după regula automatismului la consumarea infracțiunii.

O deficiență constituțională gravă a infracțiunilor de la art. 330² CP RM este, de asemenea, că aceasta se întemeiază pe lipsa dovezilor privind legalitatea temeiurilor dobândirii de bunuri în valoare semnificativă.

În speță, prescripția procesuală „*nu puteau fi obținute licit*” în structura juridică a ipotezei, prevede una dintre trăsăturile definitorii care afectează în mod direct recunoașterea ca infracțiune a unei anumite fapte.

Adică, această prevedere conține una dintre trăsăturile cheie ale laturii obiective a infracțiunii, precum îmbogățirea ilicită. Totodată, combinarea articolului 330² CP RM sub aspect de conținut și de procedură este inacceptabilă și inadmisibilă, în condițiile în care reglementarea procesului probator în procesul penal ține exclusiv de sfera dreptului procesual penal.

Prescripțiile legale procedurale (confirmarea sau neconfirmarea prin probe, dovada sau nedovedită a unui anumit fapt) nu pot fi o componentă a unei norme juridice de drept penal substanțial.

Astfel, conform redactării articolului 330² CP RM prin crearea unui *corpus delicti* în fapta unei persoane și calificarea penală a unei astfel de fapte depind direct de rezultatele activității subiective sau chiar de inacțiunea organului de urmărire penală.

Construcțiile legislative care leagă existența unei trăsături cheie a infracțiunii, precum îmbogățirea ilicită, de rezultatele activităților procesuale, adică de coroborarea probelor, permit condamnări penale bazate pe presupuneri.

Procuratura poate trece cu vederea probele în apărarea manifestând pasivitate, inserând în actul de acuzare ipoteze privitoare la imposibilitatea depistării probelor justificative.

Această construcție juridică dezorientează atât acuzarea, cât și apărarea,

întrucât se concentrează pe însăși prezența sau absența dovezilor a legalității dobândirii averii și incriminează ca infracțiune lipsa unor probe confirmative.

În aceste condiții, este posibilă urmărirea penală pentru îmbogățirea ilegală a unei persoane care este în mod legitim proprietar sau posesor, dar nu are nicio confirmare a legalității temeiului unei astfel de achiziții.

Lipsa dovezilor privind legalitatea dobândirii de bunuri în temeiul articolului 330² CP RM va fi considerată o dovadă a caracterului ilicit al dobândirii de bunuri, iar acțiunile posesorului acestora - să se califice drept infracțiune.

Sub acest aspect, se constată că noțiunea generală de „*deținerea prin intermediul unor terți*” și „*care nu puteau fi obținute licit*” nici nu a fost explicată cu utilizarea altor expresii echivoc. Astfel spus, nici organul legislative și nici organele jurisdicționale nu au adus o claritate normei în discuție și nu au instituit vreun reper obiectiv care să asigure previzibilitatea aplicării acestei norme de către organele de urmărire penală și instanțele de judecată.

Autorul sesizării mai reține că, având în vedere multitudinea semnificațiilor normei contestate, destinatarul normei penale nu poate cunoaște care este acțiunea/inacțiunea prohibită, astfel încât să-și adapteze conduita în modul corespunzător. În practică, stabilirea conținutului noțiunii de „*deținerea prin intermediul unor terți*” și „*care nu puteau fi obținute licit*” este efectuată, într-o măsură determinantă, în baza convingerilor personale sau a percepțiilor subiective ale persoanelor care aplică legea penală. Chiar dacă se face apel la consultanța de specialitate, destinatarul normei ar putea fi privat de posibilitatea conformării cu prevederile legale, aflându-se într-o stare de insecuritate juridică.

Spre exemplu, în cauza *Liivik v. Estonia*, Curtea Europeană a observat că reclamantul fusese condamnat pentru crearea unei situații în care a fost periclitată păstrarea activelor statului, iar acest fapt a fost considerat un prejudiciu semnificativ, chiar dacă riscurile nu s-au materializat. Mai mult, tribunalele naționale au hotărât că reclamantul a provocat daune morale semnificative intereselor statului, el ignorând simțul general al dreptății. Curtea a considerat că această daună morală semnificativă nu poate fi dovedită. Norma de drept penal a fost aplicată pe o bază discreționară. Un asemenea criteriu vag a încălcat condițiile clarității și previzibilității efectelor unei legi (Hotărârea din 25 iunie 2009, § 96-104).

VII. Definiția legală a unei astfel de infracțiuni ca îmbogățire ilicită face posibilă întemeierea acuzațiilor de îmbogățire ilicită pe presupuneri, chiar și în cazul unei persoane care a dobândit în mod legal anumite bunuri.

Prevederile art. 330² CP RM sunt redactate în așa fel încât îndoielile cu privire la legalitatea dobândirii averii să nu poată fi interpretate în favoarea acelei persoane și să poată fi considerate probe ale îmbogățirii ilicite, ceea ce contravine principiului convențional și constituțional unanim recunoscut *in dubio pro reo*.

În consecință, lipsa unui set de linii directoare și a unei practici care erau să ofere o interpretare coerentă și restrictivă a noțiunii de „alte motive prevăzute de lege” precum și lipsa unor garanții juridice adecvate au dus la ceea ce prevederile pertinente ale dreptului intern erau imprevizibile cu privire la efectul lor. În acest context, se poate

considera că aproape orice dubiu cu privire la acțiunile unei persoane, în orice moment al carierei sale, ar fi putut fi interpretat, dacă așa vroia un organul de verificare sau angajatorul, ca fiind o bază faptică suficientă pentru a acuza funcționarul public cu statut special „amenințări aduse securității statului” și pentru a-l revoca din acest motiv.

În lumina celor expuse mai sus, conchidem că ingerința în dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private este contrară legii: ingerința nu a fost compatibilă cu dreptul intern și, în plus, acesta nu a îndeplinit condițiile referitoare la previzibilitate și garantare a unei protecții adecvate împotriva arbitrariului, ceea ce denotă o încălcare vădită a garanțiilor art. 8 din Convenție.

În contextul previzibilității temeiurilor de încetare a raporturilor de serviciu, garanțiile instituite prin Constituție și actele internaționale în materia drepturilor omului, impun ca legiuitorul să reglementeze conduita incriminată, astfel încât fapta, pasibilă de concediere, să fie cert definită, dar nu identificată prin interpretarea extensivă de către cei care aplică legea. O astfel de modalitate de aplicare poate genera interpretări abuzive. Cerința interpretării stricte a normei juridice, urmărește protecția persoanei împotriva arbitrarului.

Suplimentar accentuăm că normele juridice de trimitere pentru anumite domenii **sunt foarte problematice**, atât cu privire la cerințele **calitative** ale art.7 al Convenției Europene, cât și la alte cerințe fundamentale conform principiului **statutului de drept**, precum **previzibilitatea și securitatea juridică**, și relevă, de asemenea, că acestea sunt în mod special **vulnerabile la manevre politice abuzive**.

Comisia de la Veneția prin concluziile sale a reiterat că aceste prevederi penale trebuie interpretate în sens restrâns și aplicate cu un grad înalt de prudență, astfel încât să poată fi invocate numai în cazuri în care fapta este de natură gravă.

Faptele imputate reclamantului, care au servit drept temei de concediere, urmează să întrunească condiția premisă exprimată prin punerea în pericol a securității statului care se află sub sancțiunea legii penale și fac parte din categoria infracțiunilor contra securității statului, fiind săvârșită de subiecți speciali.

În acest sens, Comisia de la Veneția a menționat că: „Articolul 7 din Convenție nu impune o previzibilitate absolută, iar interpretarea judiciară este uneori inevitabilă. Însă, un anumit nivel de claritate juridică este necesară, încât dispozițiile care folosesc astfel de formulări, precum „încălcarea statului de drept” sau „încălcarea democrației” cu ușurință pot fi considerate ca încălcând Convenția.”

În concluzie, subliniem că lipsa oricăror prevederi pentru evaluarea temeiului real de încetare a raporturilor de serviciu întemeiat pe presupuneri legate de existența unui pericol aduse securității statului, deschide un teren larg arbitrariului, existând riscul ca oricare din acțiunile persoanei publice, în lipsa unei sentințe de condamnare să cadă sub incidența normelor criticate.

VIII. Practica Curții Constituționale prescrie cert că, în situația în care exercitarea dreptului este restrânsă, iar în afara limitelor respective este liber, prin urmare substanța dreptului rămâne neafectată.

În legătură cu critica intrinsecă de constituționalitate a problemei efectului retroactiv în temeiul art. 330² CP RM atragem atenția Înaltei Curți asupra imptezei art. 22 din Constituție privitoare la efectul neretroactiv al legii, cu excepția cazului în care atenuază sau renunță la răspunderea unei persoane.

Potrivit acestei dispoziții constituționale, efectul unui act juridic normativ în timp trebuie înțeles astfel încât să înceapă din momentul intrării în vigoare a acestui act și să se încheie odată cu expirarea sa, adică în cazul evenimentului i se aplică legea sau alt act juridic normativ, fapt, care s-au petrecut sau au avut loc.

Luarea în considerare a inadmisibilității efectului retroactiv în temeiul articolului 330² CP RM necesită luarea în considerare a prevederilor altor articole privitoare la aplicarea legii penale în timp.

În context, mutatis mutandis mijloacele financiare acumulate de agentul public și ulterior investite în averea sa, își pot avea de cele mai dese ori izvorul într-o activitate de până la incriminarea faptei neîmbogățire ilicită, iar în aceste împrejurări, sarcina probațiunii din se transferă arbitrar asupra justițiabilului.

În exercitarea controlului de constituționalitate, este impetuos de a conchide că fapta de îmbogățire ilicită incriminată de art. 330² CP RM nu respectă principiul securității juridice.

Într-un stat de drept, care conform articolului 1 din Constituție se pretinde a fi și Republica Moldova, lupta împotriva criminalității trebuie să se desfășoare exclusiv prin mijloace legale, cu respectarea strictă a drepturilor și libertăților omului, precum și a principiilor statului de drept și Constituția.

Acest lucru se aplică pe deplin și obligațiilor pozitive ale Forului Legislativ în materia de claritate a Legii.

Mai consideră autorul sesizării că cerința „explicației raționale” sau „justificării raționale” a discrepanței dintre valoarea bunurilor dobândite de o persoană publică sau cu funcție de demnitate publică și venitul legal declarat de acesta poate fi stabilită de lege ca o cerință a integrității personale și ca măsură preventivă în lupta împotriva corupției, totuși, având în vedere dispozițiile articolului 21 din Constituție, o asemenea cerință nu poate fi stabilită prin lege ca obligația unei persoane de a-și dovedi nevinovăție și să furnizeze probe în procesul penal.

Absența unei „explicații raționale” sau a unei „justificări raționale” a discrepanței dintre valoarea bunurilor dobândite de o o persoană publică sau cu funcție de demnitate publică și venitul legal declarat de aceasta poate fi cercetat prin alte mijloace juridice cum este controlul din partea Autorității Naționale de Integritate urmat de procedura de confiscare de către o instanță civilă legal constituită.

Totodată, obligația de a dovedi vinovăția în materie penală a unui funcționar în săvârșirea unei astfel de infracțiuni de tipul îmbogățirii ilicite ar trebui impusă prin lege numai organelor statului abilitate de lege procesuală.

IX. Tindem să fim de acord cu punctul de vedere exprimat de savantul G.JORGE, potrivit căruia incriminarea îmbogățirii ilicite ar avea ca efect subminarea legitimității Autorității Naționale de Integritate, iar, pentru a combate eficient această formă de ilicit, accentul nu trebuie plasat asupra eventualei privări de libertate, ci trebuie

acordată prioritate lipirii faptuitorului de profiturile obținute (aceasta fiind, de altfel, tendința mondială în ceea ce privește infracțiunile generatoare de profit) [22, p.114-115]. În mod corelativ, există anumite texte de incriminare care contribuie la contracararea îmbogățirii ilicite, cum ar fi spălarea banilor (art.49 din Legea României nr.129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative⁸) și tăinuirea (art.270 Cod penal), în concordanță cu prevederile art.23 și art.24 UNCAC. Mai mult, în aplicarea prevederii constituționale prevăzute la art.44 alin.(9) din Legea Fundamentală română, potrivit căruia „bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții⁹ pot fi confiscate numai în condițiile legii”, Codul penal român reglementează măsura de siguranță a confiscării – speciale (art.112) și extinse (art.112¹)¹⁰ – având natura juridică a unei „sanțiuni penale cu caracter preventiv” [27, p.624]. De asemenea, este reglementată posibilitatea luării măsurii de confiscare specială de către judecătorul de cameră preliminară inclusiv în ipoteza în care procurorul a dispus clasarea sau renunțarea la urmărirea penală, în conformitate cu dispozițiile art.549¹ din Codul de procedură penală român. Iar, spre deosebire de confiscarea averii nejustificate prin procedura examinată mai sus, din analiza sistematică a jurisprudenței CtEDO cu relevanță în materie rezultă că măsura confiscării prevăzută de Codul penal intră în categoria „pedepselor”, în sensul autonom prevăzut în art.7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului¹¹. Cu toate acestea, în situația în care legiuitorul din România ar intenționa totuși să incrimineze îmbogățirea ilicită, urmând modelul legiuitorului din Republica Moldova, o atentă examinare a standardelor constituționale s-ar impune, pentru a evita eventuale critici de neconstituționalitate. În altă ordine de idei, faptele incriminate în art.330² CP RM se caracterizează prin următoarele: 1) subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.330² CP RM este persoana cu funcție de răspundere sau persoana publică; 2) în cazul infracțiunii specificate la alin.(2) art.330² CP RM, subiect este persoana cu funcție de demnitate publică; 3) în ipoteza ambelor infracțiuni, fapta prejudiciabilă constă în acțiunea de deținere a bunurilor; 4) reprezentând obiectul material sau imaterial al infracțiunii, bunurile în cauză trebuie să îndeplinească următoarele două condiții: a) valoarea lor să depășească substanțial valoarea mijloacelor dobândite; b) în baza probelor, să se constate că ele nu aveau cum să fie obținute licit. Adoptarea art.330² CP RM își are suportul în art.20 al UNCAC. Aidoma spălării banilor, îmbogățirea ilicită este în mod obligatoriu precedată de săvârșirea unei fapte generatoare de venituri ilicite. Săvârșind îmbogățirea ilicită, faptuitorul urmărește pur și simplu să dețină veniturile obținute din coruperea pasivă, din traficul de influență, din delapidarea averii străine etc. Aceasta demonstrează că îmbogățirea ilicită poate să nu aibă o fizionomie distinctă și poate fi privită doar ca realizare a scopului faptei generatoare de venituri ilicite. Iar aceasta înseamnă că dispoziția de la art.330² CP RM poate veni în contradicție cu principiul de neadmitere a sancționării duble a aceleiași fapte. Utilizarea în art.330² CP RM a termenului „substanțial” reduce claritatea și previzibilitatea acestui articol. Este imperioasă cuantificarea diferenței dintre valoarea bunurilor deținute de către faptuitor și valoarea mijloacelor dobândite de către acesta.

Așadar, autorul sesizării consideră că problema avansată referitoare la incriminarea faptei de îmbogățire ilicită, poate fi soluționată de către Curte prin recunoașterea textelor criticate ca fiind contrare Constituției.

O soluție de control al constituționalității, textelor de lege privitoare la infracțiunea de îmbogățire ilicită a fost reținută de Curtea Constituțională a României și de Hotărârea Curții Constituționale a Ucrainei din 26 februarie 2019.

Pentru considerentele expuse în sesiare, facem apel la Înțelepciunea Onorartei Curți și,

SOLICITĂM:

- Declararea sesizării ca fiind admisibilă;
- Exercițarea controlului de constituționalitate asupra textului de lege de la art. 330² alin. (1) și (2) CP RM;
- Declararea art. 330² alin. (1) și (2) din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 ca fiind neconstituțional.

F. Declar pe proprie onoare ce toate informațiile utilizate în prezenta sesizare sunt veridice.

G. Anexe: - hotărârea Curții Constituționale a Ucrainei din 26 februarie 2019.

Autorul sesizării

Av. Igor I. HLOPEȚCHI drd.⁷

⁷ Document purtător de semnătură mobilă în sensul Legii nr. 91/2014, dovada se atașează

ÎNCHEIERE

06 iunie 2022

mun.Chișinău

Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana
Instanța de judecată în componență:
Președintele ședinței, judecător Alina Gorceac
Grefier Cristina Cotujanscaia, Olga Dogoter
Cu participarea: avocatului Spînu Oleg, a petiționarului Ruslan Popov, a procurorului Nadeja Busuioc,

Examinând, în ședință de judecată închisă, cererea avocatului Igor Hlopețchi, care acționează în interesele petiționarului Ruslan Popov privind ridicarea excepției de neconstituționalitate în cadrul examinării plângerii depuse în condițiile art.313 Cod de Procedură Penală pe marginea ordonanței procurorului din 09.10.2021 privind începerea urmăririi penale, instanța de judecată,

A C O N S T A T A T :

La data de 11 octombrie 2021, avocatul Igor Hlopețchi, care acționează în interesele petiționarului Ruslan Popov a înaintat în instanța de judecată plângere, în condițiile art.313 Cod de Procedură Penală, împotriva ordonanței Procurorului General interimar Dumitru Robu din 09 octombrie 2021 privind începerea urmăririi penale

La data de 20 mai 2022, avocatul Igor Hlopețchi a înaintat o cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate asupra textului de lege de la art. 330/2 alin. (1,2) Cod Penal.

În cadrul ședinței de judecată avocatul Spînu Oleg și petiționarul Ruslan Popov au susținut pe deplin cererea înaintată și au solicitat admiterea acesteia.

Procurorul Nadeja Busuioc, în cadrul ședinței de judecată a solicitat respingerea cererii.

Audiind poziția participanților prezenți la proces, studiind temeiurile de fapt și de drept invocate în cerere și raportându-le, per ansamblu, condițiilor speței, instanța de judecată ajunge la concluzia de a admite cererea privind ridicarea excepției de neconstituționale în cadrul examinării cauzei, reieșind din considerentele ce urmează.

În conformitate cu pct. 82 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016 pentru interpretarea articolului 135 alin.(1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova, judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit.a) din Constituție; excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

Verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale. Astfel, judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la pct. 82.

Totodată, instanța remarcă că, în conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

În această ordine de idei, instanța reține că norma vizată - art. 330/2 alin. (1,2) Cod Penal, formează obiectul controlului constituționalității prin prisma art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova și pct. 82 al Hotărârii nr. 2 din 09.02.2016.

Concomitent, se atestă că în conformitate cu pct. 82 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016 pentru interpretarea articolului 135 alin.(1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova, sesizarea înaintată de către avocatul Igor Hlopețchi întrunește condiția că norma vizată poate fi supusă controlului constituționalității, ori aceste chestiuni au tangență directă cu soluționarea cauzei.

În cauza Ivanciuc vs Romania (decizia nr.18624/03), fiind invocat refuzul instanței de judecată de a sesiza Curtea Constituțională cu o excepție de neconstituționalitate, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a menționat: „Este conform funcționării unui asemenea mecanism faptul că judecătorul verifică dacă poate sau trebuie să depună o cerere preliminară, asigurându-se că aceasta trebuie să fie rezolvată pentru a permite să se soluționeze litigiul pe care este chemat să-l cunoască. Acestea fiind zise, nu este exclus ca, în unele circumstanțe, refuzul exprimat de o instanță națională, chemată să se pronunțe în ultimă instanță, ar putea aduce atingere principiului echității procedurii, așa cum este enunțat la articolul 6 § 1 al Convenției Europene, în special atunci când un asemenea refuz este atins de arbitrar (Coëmeșialții v. Belgia, cererile nr.32492/96, 32547/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 și 33210/96, § 114, și Wynen v. Belgia, cererea nr.32576/96, § 41)”.

De asemenea, instanța reține că prevederile art.6 din Convenție nu garantează dreptul ca o instanță națională sau internațională să fie sesizată cu o chestiune prejudiciară. În același timp, față de sistemul de drept ucrainean, în care persoanele fizice nu pot sesiza direct instanța constituțională, ci numai prin intermediul instanțelor de fond, care au o marjă de apreciere în privința sesizării, Curtea Europeană a statuat că instanțele au omis să analizeze cererea reclamantei din punctul de vedere al compatibilității cu dispozițiile constituționale și, prin urmare, ignorând acest aspect, deși el era specific, important și pertinent, au determinat încălcarea dispozițiilor art.6 § 1 din Convenție Europene.

Urmare a celor invocate, instanța găsește necesar a admite cererea avocatului Igor Hlopețchi, care acționează în interesele petiționarului Ruslan Popov privind ridicarea excepției de neconstituționalitate asupra textului de lege de la art. 330/2 alin. (1,2) Cod Penal.

Totodată, instanța de judecată consideră necesar a dispune suspendarea examinării cauzei, până la exercitarea, de către Curtea Constituțională, a controlului constituționalității prevederilor normei indicate.

În temeiul celor expuse și în conformitate cu prevederile art. art. 7, 41, Cod de procedură penală, art. 135 din Constituția Republicii Moldova, în acord cu Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, instanța de judecată –

DISPUNE:

Se admite cererea avocatului Igor Hlopețchi, care acționează în interesele petiționarului Ruslan Popov privind ridicarea excepției de neconstituționalitate în cadrul examinării plângerii depuse în condițiile art.313 Cod de Procedură Penală pe marginea ordonanței procurorului din 09.10.2021 privind începerea urmăririi penale.

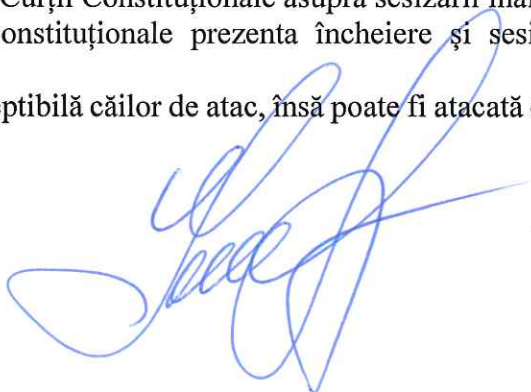
Se ridică excepția de neconstituționalitate pentru controlul constituționalității asupra textului de lege de la art. 330/2 alin. (1,2) Cod Penal.

Se suspendă examinarea plângerii depuse de către avocatul Igor Hlopețchi, care acționează în interesele petiționarului Ruslan Popov, în condițiile art.313 Cod de Procedură Penală, împotriva ordonanței Procurorului General interimar Dumitru Robu din 09 octombrie 2021 privind începerea urmăririi penale, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra sesizării înaintate.

Se remite în adresa Curții Constituționale prezenta încheiere și sesizarea avocatului Igor Hlopețchi.

Încheierea separat nu este susceptibilă căilor de atac, însă poate fi atacată odată cu fondul cauzei.

**Președintele ședinței,
Judecătorul**

Alina Gorceac